

Nr 47.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående nedläggande av förskolan för blinda i Växjö m. m.; given Stockholms slott den 12 januari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg, anför därefter följande:

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, under Utgifter för kapitalökning: bil. 4., Fonden för förlag till statsverket, punkt 14, erinrade jag om en av skolöverstyrelsen med skrivelse den 1 december 1933 framlagd anbefalld utredning jämte förslag till viss omorganisation av blindundervisningen m. m. Jag anförde därvid bland annat, att jag hade för avsikt att, sedan frågan härom blivit slutligt förberedd, hos Kungl. Maj:t hemställa om proposition i ämnet till 1934 års riksdag. I anledning härav föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till ombyggnad och inredning av förskolan för blinda å Tomtebodas samt till omändring och inredning av de av

förskolan för blinda i Växjö för närvarande disponerade lokalerna till hantverksskola för blinda kvinnor för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 283,150 kronor.

Ifrågavarande ärende är nu inom ecklesiastikdepartementet färdigberett och jag tillåter mig därför ånyo anmäla detsamma.

I skrivelse den 5 maj 1933, nr 8, anförde riksdagen under punkt 194 bland annat, att riksdagen uppmärksammat, att elevantalet vid förskolan för blinda i Växjö sedan några år varit stort i sjunkande, vilket torde sammanhänga därmed, att överhuvudtaget antalet av dem, som lede av blindhet, numera alltjämt minskades. Detta förhållande syntes riksdagen utgöra anledning att taga under övervägande möjligheten att nedlägga denna läroanstalt och överföra eleverna till Tomtebodainstitutet, vilket som bekant nyligen fått sina lokaler utvidgade. Tidpunkten för ett sådant övervägande förefölle särskilt lämplig just nu med hänsyn till att, enligt vad riksdagen inhämtat, rektorsbefattningen för närvarande endast uppehölls på förordnande och två av skolans tre lärarinnor vore pensionsmässiga. Det syntes riksdagen angeläget, att Kungl. Maj:t ägnade uppmärksamhet åt denna fråga.

Kungl. Maj:t anbefallde den 12 maj 1933 skolöverstyrelsen att, i den mån så erfordrades, i samråd med byggnadsstyrelsen verkställa utredning angående nedläggande av förskolan för blinda i Växjö och därmed sammanhängande spørsmål. Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t, att lärarinnebefattningarna vid skolan, i den mån de vore eller bleve lediga, icke skulle tillsättas med ordinarie innehavare. Vidare förordnade Kungl. Maj:t den 26 maj 1933, att en den 1 juli 1933 ledigbliven lärarinnetjänst vid förskolan för blinda å Tomteboda tills vidare icke skulle återbesättas med ordinarie innehavare samt att denna tjänst och en likaledes den 1 juli 1933 ledigbliven lärarinnetjänst vid förskolan för blinda i Växjö icke skulle under läsåret 1933—1934 uppehållas genom vikarier, dock med befogenhet för skolöverstyrelsen att, om så skulle visa sig erforderligt, förordna, att tjänsten vid förskolan å Tomteboda skulle uppehållas genom vikarie.

Enligt lag den 29 maj 1896 (nr 34) angående blindundervisningen, sådan den lyder enligt lag den 17 juni 1932 (nr 256), upprättas erforderliga anstalter för blinda barns uppfostran och undervisning av staten. Dessa anstalter utgöras av dels förskolor, till vilka är förlagd den grundläggande blindundervisningen, dels institut och hantverksskolor för undervisningens fortsättande och avslutande. Institutet för blinda är förlagt till Tomteboda, och med institutet är förenad en förskola för blinda. Förutom denna förskola finnes för närvarande ännu en förskola för blinda i Växjö. Endast en statlig hantverksskola för blinda är upprättad, nämligen hantverksskolan i Kristinehamn för blinda. Denna skola är avsedd för män. Motsvarande

utbildning för blinda kvinnor omhänderhaves av en enskild anstalt, hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor, vilken åtnjuter statsunderstöd.

Undervisningen av blinda med komplicerat lyte torde icke behöva i detta sammanhang beröras.

Vid ovannämnda den 1 december 1933 överlämnade utredning har skolöverstyrelsen såsom sakkunnigt biträde anlitat *inspektören för blindundervisningen, rektor Gustaf Ek*. Jag tillåter mig i korthet redogöra för de av inspektören för blindundervisningen framlagda förslagen. Dessa förslag gå ut på *dels* nedläggande av förskolan för blinda i Växjö och elevernas överflyttande till förskolan vid institutet å Tomtebodas, *dels ock* upprättande av en hantverksskola för blinda kvinnor i Växjö, avsedd att ersätta ovannämnda enskilda hantverksskola i Uppsala. I förstnämnda avseende anföres bland annat följande:

Antalet elever i förskolorna. Under de senaste 30 åren, alltså från och med höstterminen 1904, hade medeltalet elever vid förskolorna i Tomtebodas och Växjö, fördelade på femårsperioder, varit följande:

Åren	1904—08	1909—13	1914—18	1919—23	1924—28	1929—33
Tomtebodas	39	39,6	39,8	38	36,4	35
Växjö	37,6	40,4	35,6	37	36,2	27

De senaste tio åren hade antalet elever vid de båda förskolorna varit följande:

Åren	Tomtebodas	Växjö
1924	38	35
1925	39	40
1926	36	38
1927	31	37
1928	38	31
1929	35	32
1930	36	30
1931	39	26
1932	36	25
1933	29	22

Av tabellen framginge, att en avsevärd minskning av antalet blinda barn glädjande nog ägt rum. Orsakerna härtill vore företrädesvis förbättrade sociala förhållanden, bättre tillgång till ögonläkare och ögonkliniker, ögonblennorréens avtagande och tuberkulosens bekämpande men även till någon del det minskade barnantalet i allmänhet.

Minskningen vore avgjort större för Växjöskolan, som mottoge elever från Götaland, än för den å Tomtebodas, som vore avsedd för barn från Svealand och Norrland, trots att folkmängden för den förra landsdelen vore lika stor som för de båda senare tillsammantagna. Förklaringen härtill vore ej svår att finna. Sedan lång tid tillbaka hade det visat sig, att blindheten vore mindre utbredd i de trakter, där ögonkliniker funnits att tillgå. Folket i avlägsna, glest befolkade trakter levde i allmänhet under sämre

sociala förhållanden och hade större svårigheter med att få hälsovården ordnad på ett tillfredsställande sätt. Tuberkulosen, som med hänsyn till folkmängden vore vida mer utbredd i våra norra landsdelar än i de södra, vore även orsak till många fall av blindhet.

Sedan Kungl. Maj:t den 26 maj 1933 förordnat, att en lärarinnebefattning vid vardera förskolan under innevarande läsår skulle hållas vakant funnes vid vardera förskolan för närvarande endast tre klasser. I Växjö vore antalet barn i de olika klasserna 6, 5 och 11 och å Tomteboda 7, 10 och 12. Detta barnantal kunde utan svårighet rymmas i en enda utvidgad förskola.

Växjöskolans överflyttning till Tomteboda. Alla skäl talade för, att förskolan å Tomteboda borde bibehållas och utvidgas och barnen från förskolan i Växjö överflyttas dit. Förskolan borde om möjligt vara förlagd till den mellersta delen av landet. De jämförelsevis få barnen från Götaland kunde utan olägenhet undervisas å Tomteboda. Resorna för dessa barn bleve ej längre än för barnen från vissa delar av Svealand för att nu ej tala om Norrland. På grund av sitt byggnadssätt vore förskolan vid Tomteboda lättare att utvidga. Den under nuvarande omständigheter tyngst vägande synpunkten vore emellertid, att barndomsskolorna för blinda vore förlagda till ett och samma ställe. Med ett större antal elever vore det nämligen lättare och förenat med mindre utgifter att ordna med den specialundervisning av skilda slag, som vid blindskolorna alltmer måste göra sig gällande och som vore svår att få till stånd vid en mindre skola. Vidare vore det för en god ögonvård, särskilt under barnåren, nödvändigt, att man hade tillgång till ögonläkare och ögonklinik. Detta senare hade saknats vid förskolan i Växjö.

Ett önskemål, som länge gjort sig gällande, vore att staten helt övertog de vuxna blinda kvinnornas hantverksutbildning, i likhet med vad som redan år 1884 skedde beträffande de blinda männens. Den privata hantverksskolans i Uppsala lokaler vore otillräckliga för att skolan skulle kunna utvecklas och bli landets blinda kvinnor till största möjliga gagn. Växjöskolans lokaler vore mycket lämpliga för en hantverksskola av ifrågavarande storlek. Däremot vore det ej tänkbart att förlägga denna hantverksskola till Tomteboda. Att ha vuxna, nästan fullvuxna och barn å samma plats, stötte på många och betydande svårigheter.

Blindvårdssakkunniga av år 1880 hade framhållit, att man borde göra förskolorna av jämförelsevis liten omfattning, för att de måtte få så mycket som möjligt av en hemliknande prägel över sig. Detta syftemål vore synnerligen välbetänkt i den mån det vore möjligt att förverkliga. Erfarenheten visade emellertid, att varje skola måste äga en för elevantalet avpassad personal. Antalet barn för varje vårdarinna och lärarinna bleve därför i en större och en mindre skola tämligen lika, såvida ej skolan skulle draga oskäligt stora kostnader. Då varje lärarinna och vårdarinna hade att på bästa möjliga sätt vårda sig om sina elever, bleve omvårdnaden i en större och en mindre skola densamma. Elevernas vård och fostran hade sålunda ingenting att förlora på att barnen sammanfördes till en större skola, men undervisningen hade mycket att vinna genom en större skolas bättre resurser och lättare tillgång till speciallärare.

Antalet elever vid de båda förskolorna tillsammans tagna var under det föregående läsåret 61. Innevarande läsår vore det endast 51. Då det nu gällde att ordna för framtiden, torde försiktigheten bjuda, att man ej be-

räknade för litet utrymme. Med ett platsantal för drygt 60 elever vore man säkerställd för kommande behov.

Förskolan å Tomtebodavore tämligen långsträckt och uppförd i endast två våningar. Genom att bygga till en tredje våning och använda vindsutrymmet för olika ändamål och på det sätt, som bifogade ritningarna utvisade, erhöles ett nödigt och väl ordnat utrymme.

Kostnaderna för den utvidgade förskolan å Tomtebodavore. I staten för förskolan för blinda i Växjö var på inkomstsidan uppfört ett ordinarie statsanslag å 20,600 kronor samt inkomsten genom elevavgifter å 12,000 kronor. Till skolan utginge ett extra förstärkningsanslag å 4,100 kronor för budgetåret 1932/1933.

Överflyttades Växjöskolans elever till Tomtebodavore, behövede enligt framlagt statförslag den nya staten för institutet och förskolan ökas med i ordinarie statsanslag 11,400 kronor och i elevavgifter 10,000 kronor.

Genom att överflytta Växjöskolans elever till Tomtebodavore skulle alltså den förra skolans statsanslag å 20,600 kronor jämte det extra anslaget å 4,100 kronor eller tillsammans 24,700 kronor minskas med 13,300 kronor till 11,400 kronor.

Personalen vid förskolan i Växjö utgjordes av följande personer: 1 rektor, 3 lärarinnor, 1 vaktmästare, 3 vårdarinnor, 1 hushållerska, 1 köksbiträde, 1 städerska.

Genom att överflytta eleverna till Tomtebodavore behövede personalen därstädes utökas med följande personer: 1 lärarinna, 1 vårdarinna, 1 köksbiträde, 1 städerska.

Den största besparingen komme alltså att bestå i minskad personal, nämligen 1 rektor, 2 lärarinnor, 1 vaktmästare, 2 vårdarinnor, 1 hushållerska.

I verkligheten bleve besparingarna avsevärt större än 13,300 kronor. Den personal, som komme att indragas, uppbure under budgetåret 1932/1933 i avlöning, eventuella ålderstillägg, dyrtidstillägg och tillfälliga löneförbättringar inberäknade, ett belopp av sammanlagt omkring 23,000 kronor, vilket belopp utgjorde den verkliga besparingen genom de ifrågasatta åtgärderna.

Utvidgningen av förskolan å Tomtebodavore. Det nuvarande elevantalet vid förskolan i Växjö vore som nämnt 22. Vid sammanslagningen av de båda skolorna torde försiktigheten bjuda, att man beräknade medeltalet blinda barn från Växjöskolans område till 25. Förskolan å Tomtebodavore hade utrymme för minst 35 elever, varför det nya utrymmet behövede beräknas för omkring 60 elever. Av allt att döma torde det framtida elevantalet hålla sig omkring denna siffra. Skulle någon tillfällig stegring inträffa, kunde med det beräknade utrymmet antalet platser något utökas. Man behövede därför ej befara, att det föreslagna utrymmet i framtiden skulle vissa sig otillfredsställande. Å andra sidan kunde några inknappningar i det nu uppgjorda förslaget ej göras.

År 1931 verkställdes omfattande reparationer och moderniseringar å Tomtebodavore. Dessa bestodo huvudsakligen i anläggning av ett nytt gemensamt värmesystem, utflyttning av en del av personalen i ett nyuppfört bostadshus, så att tillräckligt utrymme kunde erhållas för institutselevernars behov, bättre sanitära anordningar m. m. Förskolans lokaler vore ej föremål för utvidgning. Endast den förändringen gjordes, att tvenne vårdarinnerum upplätos till sovrum för några av de minsta eleverna. Tanken på en framtida sammanslagning av de båda förskolorna gjorde, att man lämnade

denna byggnad oberörd utom vad värmeledning och sanitära anordningar beträffade.

De erforderliga förändringarna vid institutet vore i enlighet med arbetsbeskrivningar och ritningar i stort sett följande:

Bottenvåningen: Till denna våning vore som förut förlagda tre lärosalar, samlingsal, dagrum, materialrum och diskrum. I avsaknad av matsal hade eleverna fått intaga sina måltider vid ett smalt bord fastsatt vid korridorens ena långvägg. Denna anordning hade visat sig föga lämplig, och med ett utökat barnantal kunde eleverna ej rymmas på detta sätt. Rum nr 3, som förut varit arbetssal, måste därför tagas i anspråk som matsal, och rum nr 2, som förut varit lärarinnerum, borde bli serveringsrum.

Våningen 1 trappa upp: I stället för den stora arbetssalen å bottenvåningen, som tagits till matsal, måste här första lärarinnans båda rum och tvenne tjänarinnerum sammanslås till två mindre arbetsrum. Rum nr 28 iordningställdes till lärarinnerum i stället för det, som tagits i bottenvåningen. Rum nr 14 A inreddes till ett mindre linnerum, vilket förut saknats och nu med det ökade barnantalet vore nödvändigt. I tvättrum 24 inmonterades 2 st. w. c.

Nya våningen 2 trappor upp: Här måste sovsalar inredas för omkring 20 av förskolans yngsta elever, cirka 10 gossar och 10 flickor, tvättrum, klädrum och för dessa barn ett dagrum samt bostad för vårdarinnan. Första lärarinnan, som fått avstå sina rum 1 trappa upp till förmån för arbetsrummen, hade fått sin bostad i denna våning. Tvenne lärosalar inreddes över de båda arbetssalarna. Skulle mot förmodan elevantalet ökas, så att ytterligare en lärosal erfordrades, funnes här en sådan i reserv, rum nr 39. I närheten av dagrummet behöfve finnas ett tvättrum för de minsta barnens behov. Skulle dagrummet framdeles behöva användas som sovrums, vore tvättrummet här nödvändigt. Med det ökade barnantalet följde, att ett rum för en lärarinneelev behöfve stå till förfogande.

Vindsvåningen: Till denna våning måste först och främst förläggas tvenne lärarinnebostäder, en för den lärarinna, som komme att överflyttas från Växjö, och en att tillgå för vikarierande lärarinna i händelse av inträffade sjukdomsfall bland lärarinnorna. Skulle barnantalet ökas, så att en extra lärarinna behöfve anskaffas, hade man här ett rum i reserv. Till vindsvåningen behöfve även förläggas en badavdelning. Hittills hade förskolans elever vid badning fått anlita badrummet i institutets källarvåning. Att gå denna väg till och från badet vore för dessa små barn mindre lämpligt. Dessutom toges detta badrum i anspråk av ej mindre än cirka 150 personer tillhörande institutet. Skulle härtill komma ytterligare ett femtiotal förskoleelever, bleve beläggningen alltför stor, alldenstund badrummet vore av jämförelsevis litet utrymme.

Vid förskolan funnes nu anställda tvenne städerskor. Som nämnts hade deras rum tagits i anspråk för en arbetssal. För det utökade elevantalet behöfve ytterligare en städerska samt ett köksbiträde anställas. För dessa behöfve alltså fyra mindre tjänarinnerum iordningställas. Det utökade antalet elever gjorde institutets och förskolans redan nu trånga sjukavdelning alltför liten. Denna kunde lämpligen utökas med de tjänarinnerum, som läge i närheten av sjukavdelningen, under förutsättning att tre sådana förlades till den nya vindsvåningen.

De möbler, såsom bord, stolar och skåp, ävensom möblerna i tjänarinnerummen, vilka nu funnes i förskolan i Växjö, borde lämnas kvar för att

övertagas av hantverksskolan. Sängar, sängutrustning och linneförråd, vilket allt vore avsett för barn och ej för vuxna, borde överflyttas till den nya avdelningen å Tomtebodas. Skolbänkarna, som vore gamla och mindre lämpliga för blinda barn, borde ersättas med nya. I den utvidgade förskolan å Tomtebodas behövdes därför nya skolbänkar. Då såsom ovan nämmts någon matsal ej funnits att tillgå, utan eleverna fått intaga sina måltider i korridoren, funnes ej några matsalsmöbler. Sådana behövdes därför anskaffas, likaså en del möbler till de båda arbetsrummen och det nya dagrummet. Rummen för de nya tjänarinnorna och vårdarinnan borde förses med möbler och sängutrustningar. Härtill komme mindre kompletteringar av diverse slag.

Kostnaderna för utvidgningen av förskolan å Tomtebodas. Av bilagda ritningar, arbetsbeskrivningar och kostnadsberäkningar framginge, att kostnaderna för sammanslagningen av de båda förskolorna uppginge till följande belopp:

Byggnadsarbeten	kronor	157,000	
Rörledningsarbeten	»	24,400	
Elektriska ledningar	»	2,520	
Oförutsedda utgifter, arvoden m. m.	»	21,980	205,900
Möbler	»	6,147	
Korkmattor	»	6,000	
Utrustning	»	2,880	
Oförutsedda utgifter, arvoden m. m.	»	723	15,750
Summa utgifter kronor			221,650

Den verkställda utredningen visade alltså, att för sammanslagningens genomförande krävdes ett avsevärt engångsanslag. Men å andra sidan hade kommit till synes, att de årliga inbesparingarna uppginge till ej mindre än cirka 23,000 kronor, varför engångsutgiften fort nog komme att täckas genom dessa inbesparingar.

Tiden för sammanslagningens genomförande m. m. Vid vardera förskolan funnes för närvarande endast tre klasser. Vid början av nästa läsår komme eleverna i de båda högsta klasserna att i vanlig ordning dimitteras till institutet å Tomtebodas. Under läsåret 1934—1935 komme alltså Växjöskolan att bestå av endast tvenne klasser. De nyanmälda eleverna borde under detta år hänvisas till Tomtebodas. Under detta läsår funnes här tre klasser. Vid slutet av läsåret 1934—1935 komme förskolan i Växjö att bestå av blott en klass. Denna borde vid början av läsåret 1935—1936 överflyttas till Tomtebodas. Växjöskolan kunde alltså nedläggas från och med den 1 juli 1935. Nämnda dag utginge förordnandet för rektorn vid förskolan i Växjö, Eva Hoffsten, och hon kunde då återtaga sin ordinarie lärarinnebefattning vid förskolan å Tomtebodas. Av de två nuvarande lärarinnorna vid förskolan avginge den ena med pension den 30 juni 1934. Den andra kunde samtidigt med skolans nedläggande erhålla transport till förskolan å Tomtebodas. Vad den övriga personalen beträffade, hade vaktmästaren och en vårdarinna åldern inne för att avgå med pension. En annan vårdarinna, som tjänstgjort vid skolan omkring femton år, kunde, om hon så önskade, få flytta över till Tomtebodas. De övriga hade tjänstgjort endast kortare tid och vore därför i den åldern, att de kunde skaffa sig annan anställning.

För att ombyggnaderna vid Tomtebodas skulle kunna vara färdiga i rätt

tid, måste beslut härom fattas vid 1934 års riksdag. Arbetena kunde då påbörjas hösten 1934 och fortgå under läsåret 1934—1935 för att vara färdiga vid läsårets början i augusti 1935.

Den här föreslagna sammanslagningen påkallade ingen ändring i nu gällande lag angående blindundervisningen. Däremot torde stadgan för läroanstalter för blinda behöva bli föremål för några mindre ändringar.

Inspektören för blindundervisningen behandlar därefter frågan om upprättande av en hantverksskola för blinda kvinnor i Växjö. Härom anföres bland annat:

Anna Wikströms Stiftelse. Behovet av hantverksskolor för såväl blinda män som kvinnor gjorde sig i lika hög grad gällande. Staten upprättade år 1884 en hantverksskola för vuxna blinda i Kristinehamn. Denna var ursprungligen avsedd för både män och kvinnor. Men att till en och samma skola hänvisa båda dessa grupper visade sig fort nog olämpligt. Därför erhöles endast några få kvinnor utbildning och detta under de första åren. Då man ej var betänkt på att anordna en särskild hantverksskola för blinda kvinnor, upprättade fröken Anna Wikström en mindre sådan i Uppsala. Denna uppehöll hon genom egna medel ända till sin död år 1919 och utövade dessutom en rätt omfattande hjälpverksamhet till förmån särskilt för avgångna elever. Antalet elever var vid skolans början 9, uppgick år 1899 till 21 och hade under de senaste 10 åren varit följande:

1923 15, 1924 16, 1925 17, 1926 19, 1927 21, 1928 22, 1929 23, 1930 24, 1931 23, 1932 23, 1933 21.

Vid sitt frånfälle år 1919 hade fröken Wikström genom testamente förordnat följande: »Min fasta egendom i Uppsala med vad däri finns, ävensom ett kapital av Fyrhundratusen (400,000) kronor skall efter min död tillfalla Svenska Diakonissanstalten i Stockholm med villkor, att styrelsen med avkastningen underhåller och vårdar Blindskolan i det skick, den vid min död befinner, och intill dess genom statens försorg en motsvarande läroanstalt för kvinnor anordnats, samt i övrigt enligt de riktlinjer, som angivas i en särskild promemoria. Då vid sistnämnda tidpunkt blindskolan upplöses som sådan, skall densamma ombildas till ett hem för äldre sjukliga blinda kvinnor, företrädesvis för skolans före detta elever. Blindskolan resp. hemmet bör benämnas Anna Wikströms Stiftelse.»

Att staten fort nog skulle övertaga de blinda kvinnornas utbildning på samma sätt som förut skett beträffande de blinda männens, ställde såsom framginge av ovanstående donatorn utom allt tvivel. Den gjorda donationen kunde då användas för sitt egentliga ändamål. Svenska diakonissällskapet var å sin sida angeläget om att så fort som möjligt söka förverkliga önskemålet om ett hem för blinda kvinnor. Men skulle detta bli möjligt, måste staten övertaga kostnaderna för hantverksskolan. I annat fall funnes ej medel att tillgå för hemmets behov.

Antalet elever vid donatorns död år 1919 var endast 9. Att för ett så litet antal upprätta en särskild skola och skaffa denna egna lokaler, skulle draga jämförelsevis stora kostnader. Att inrymma hantverksskolan i de redan förefintliga lokalerna å Tomtebodavägen eller i Växjö visade sig på grund av det begränsade utrymmet ej möjligt. Den bästa lösning av frågan, som vid detta tillfälle stod till buds, var, att inom Anna Wikströms Stiftelse för den närmaste tiden kombinera en hantverksskola för blinda kvinnor och ett hem för ålderstigna blinda. Sedan underhandlingar förts mellan skol-

överstyrelsen och Svenska diakoniss-sällskapet, beslöt 1922 års riksdag på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, att till understöd åt en hantverksskola i Uppsala för blinda kvinnor för tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 anvisa ett extra förslagsanslag, högst 10,000 kronor. Under de närmaste åren beviljade riksdagen i likhet härmed ett anslag av 20,000 kronor. Genom dessa årliga anslag hade staten övertagit största delen av omkostnaderna för de blinda kvinnornas utbildning men överlämnat åt Svenska diakoniss-sällskapet att ombesörja denna.

Det sålunda lämnade statsanslaget var avsett för ett antal av 14 elever. På grund av det ökade antalet inträdessökande höjde riksdagen från och med budgetåret 1927/1928 anslaget till 25,000 kronor.

Behovet av en statens hantverksskola för blinda kvinnor. Antalet manliga och kvinnliga blinda vore ungefär lika stort. Därav kunde man vänta sig, att elevantalet vid de båda hantverksskolorna under årens lopp varit tämligen lika. Så hade emellertid ej varit förhållandet. Antalet elever vid hantverksskolan i Uppsala hade alltid varit mindre än i Kristinehamn. Vid den sistnämnda skolan hade elevantalet under de senaste åren varit över 50. En av orsakerna härtill hade varit, att Uppsalaskolan ej varit i tillfälle att mottaga mer än ett begränsat antal elever. Men ej nog härmed. Vid inträdande blindhet komme männen delvis i en annan belägenhet än kvinnorna. De förra kunde ej fortsätta med några av sina vanliga arbeten, under det att kvinnorna vore i tillfälle att arbeta med en hel del husliga sysslor ävensom utföra enklare förut inlärd handarbeten. Männen, av vilka många vore familjeförsörjare, måste genast försöka erhålla arbetsmöjligheter och fördenskull lämplig utbildning. Vidare borde framhållas, att de blinda kvinnornas arbetsmöjligheter vore sämre än de blinda männens. I många fall hade man därför helt visst ej ansett det lönande att bekosta de blinda kvinnornas hantverksutbildning. Allt detta i förening med förut nämnda tillfällen till sysselsättning vore med all sannolikhet orsaken till, att de blinda kvinnorna hittills ej kommit att åtnjuta utbildning i samma grad som männen.

Att de blinda kvinnorna erhöle nödig utbildning vore av allra största vikt. Genom att kunna arbeta och sålunda även i någon mån bidraga till sitt uppehälle bereddes de en stor lättnad i deras tunga lott. Arbetskicklighet och förmåga att följa med sin tid krävdes i våra dagar mera än förr. Detta gällde särskilt det kvinnliga arbetet, som företedde rika växlingar beträffande såväl utförande som arbetsmaterial. Våra blinda kvinnor måste därför icke blott erhålla en omsorgsfull utbildning utan även beredas tillfälle till kortare repetitionskurser. De senare, som vore av största betydelse, kunde dels för enstaka blinda förläggas till en del av det vanliga arbetsåret, dels för ett större antal blinda till särskilda kurser under sommarferierna. Men för ett utökat antal elever och för repetitionskurser behövdes större utrymme, än vad Uppsalaskolan kunde medgiva.

Å Anna Wikströms stiftelse kunde i skolavdelningen intagas allra högst 24 elever och å avdelningen för ålderstigna kvinnor omkring 8 personer. Utrymmet medgäve ej, att de båda avdelningarna hölles skilda från varandra. Matsal och samlingsrum måste därför vara gemensamma. Då eleverna i skolavdelningen i regel vore mellan 15 och 30 år, kunde det sättas i fråga, om det vore lämpligt att sammanföra dessa med åldringarna. Skolavdelningen upptog det mesta av utrymmet och avdelningen för de gamla hade därför kunnat realiseras endast i mindre omfattning. Båda dessa in-

stitutioner under samma tak komme att för framtiden hindra varandras utveckling. Skulle hantverksskolan kunna utökas, måste detta ske på bekostnad av hemmet för åldringarna. Skulle åter det senare fortfara, stängde detta hantverksskolans utvecklingsmöjligheter.

Hantverksskolans förläggande till Växjö. Genom en sammanslagning av de båda förskolorna på förut angivet sätt bleve lokalerna i Växjö disponibla. Härigenom erbjöde sig ett osökt tillfälle för hantverksskolan för blinda kvinnor att erhålla egna lokaler med utvecklingsmöjligheter för framtiden. Att låta ett dylikt tillfälle gå sig ur händerna och upplåta Växjöskolans lokaler till andra ändamål eller avyttra dessa, vore helt visst mindre välbetänkt. Då samtliga andra blindskolor vore statsanstalter, borde organisationen fullt genomföras, så att även hantverksskolan för blinda kvinnor förstatlignades. Att uppdraga åt en stiftelse att sörja för en del av blindundervisningen, torde vara en åtgärd av mera tillfällig art.

Vad den Anna Wikströms Stiftelse tillhöriga fastigheten beträffade, funnes där alla förutsättningar för att ett verkligt hem för blinda kvinnor skulle kunna komma till stånd. Avkastningen av de donerade medlen vore tillräcklig för att trygga hemmets driftkostnader.

Växjöskolans lokaler lämpade sig synnerligen väl för en hantverksskola för blinda kvinnor.

De förändringar, som behöfve vidtagas för att byggnaden skulle kunna tjäna sin nya uppgift, bestode i en uppdelning av de nuvarande sovrummen i mindre rum, rektorsbostadens uppdelning, så att nödigt antal lärarinnebostäder komme till stånd samt värmesystemets omläggning. Det senare komme att draga den största kostnaden. Det nuvarande värmesystemet med lågtrycksånga, vilket varit i bruk under 35 år, vore bristfälligt och oekonomiskt. Skulle förskolan i Växjö fortfarande äga bestånd eller byggnaden utnyttjas för annat ändamål, vore denna utgift i varje fall oundviklig.

De inventarier och annan utrustning av diverse slag, som funnes till förfogande för hantverksskolan i Uppsala, vore i stort sett stiftelsens egendom. Till den nya hantverksskolan i Växjö behöfve därför inköpas erforderlig utrustning, för vilket ett engångsanslag krävdes.

Växjöskolan lämnade plats för omkring 35 elever. Ett så stort antal torde man ej ha att vänta, åtminstone ej under de närmaste åren, innan de blinda kvinnorna kommit till insikt om fördelen av att genom utbildning vinna ökade arbetsmöjligheter, men det vore av stort värde, att ha tillgång till utrymme, om så skulle visa sig erforderligt. Staten borde emellertid rätta sig efter det närvarande behovet och därför ej uppgöras för ett större antal än 25 elever.

Att hantverksskolan i motsats till vad nu är fallet komme att förläggas längre söderut i landet, torde vara av mindre betydelse, särskilt när det gäller vuxna blinda. Erfarenheterna från hantverksskolan i Kristinehamn utvisade, att resorna ej vållade de blinda några större svårigheter. Emellertid hade Uppsala den fördelen framför Växjö, att å det förstnämnda stället funnes ögonläkare och ögonklinik. Men även beträffande ögonvården hade man den erfarenheten från hantverksskolan för män, att det i synnerhet vore barndomsskolorna för blinda, som hade det största behovet av nära tillgång till ögonläkare och ögonklinik.

Hantverksskolans organisation. Alltsedan sin tillkomst hade hantverksskolan i Kristinehamn varit externat. Eleverna vore genom styrelsens för-

sorg inackorderade i lämpliga familjer ute i staden. Denna anordning vore för blinda män den mest lämpliga. Utgifterna för inackorderingen, för närvarande uppgående till omkring 800 kronor per år och elev, betalades av den blinde själv eller, om han ej vore i stånd härtill, av hemkommunen. För att i någon mån lindra denna avsevärda utgift erhöles varje elev ett statligt understöd av 150 kronor per år. I ett stort antal fall brukade även pensionsstyrelsen lämna bidrag, i regel uppgående till 400 kronor per år, för att möjliggöra utbildningen och sålunda förebygga ekonomisk invaliditet. Frånräknades dessa bidrag, uppginge den blindes årliga utgift till omkring 250 kronor. Härtill kommo utgifter för resor och kläder.

Hantverksskolan för blinda kvinnor i Uppsala hade däremot alltsedan sin tillkomst naturligt nog varit internat. Denna form vore för de blinda kvinnorna den mest lämpliga och på samma gång den billigaste. De funne sig väl tillrätta med livet i ett internat, helst om de finge bo endast några få i varje rum.

Eleverna i Uppsalaskolan erlade nu en årlig inackorderingsavgift av 250 kronor. I några fall hade stiftelsen beviljat friplatser. När det gällt de blinda kvinnornas utbildning, hade pensionsstyrelsen ej lämnat något bidrag förmodligen beroende därpå, att man ansett, att de blinda kvinnorna ej i lika hög grad som männen kunde bli i tillfälle att bidra till sin försörjning.

Övertog staten hantverksskolan, och flyttades denna till Växjö, borde den avgjort erhålla samma form som den nuvarande, d. v. s. vara internat. Genom att på förut framhållet sätt dela de nuvarande sovsalarna i mindre rum, erhöles plats för omkring 35 elever. Då Växjöskolan förut varit internat, funnes på förhand alla utrymmen och den köksutrustning, som erfordrades för ett sådant.

För att ej statens utgifter för skolan skulle bli alltför höga, måste den avgift, den blinda själv eller hemkommunen hittills haft att erlægga, bibehållas.

I likhet med hantverksskolan i Kristinehamn borde skolans angelägenheter handhas av en särskild styrelse. Det vore synnerligen lämpligt, att de personer, som utgjort styrelsen för den nuvarande förskolan, finge övertaga vården om hantverksskolan.

Någon ändring av nu gällande lag angående blindundervisningen behöfde ej förekomma, men väl däremot några mindre ändringar i stadgan för statens läroanstalter för blinda.

Stat för hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor. Den sakkunnige har uppgjort ett detaljerat förslag till inkomst- och utgiftsstat för den nya hantverksskolan. Enligt denna stat skulle hantverksskolans sammanlagda utgifter uppgå till 36,950 kronor. Härifrån avginge inkomster till ett belopp av 9,250 kronor. Statens utgifter för den nya hantverksskolan skulle alltså uppgå till 27,700 kronor, vilket vore 2,700 kronor mer än det årliga anslag, som för budgetåret 1932/1933 utginge till Uppsalaskolan. Till denna merutgift av 2,700 kronor kommo å avlöningarna till rektor och lärarinnor eventuella dyrtidstillägg.

Ändringsarbeten vid förskolan i Växjö. Härutöver erfordrades emellertid vissa engångsutgifter för inredning och utrustning av skolan. Då förskolan i Växjö i likhet med Uppsalaskolan vore internat, kunde en stor del av den förstnämnda skolans lokaler och inventarier utan vidare tagas i anspråk för den senares räkning. Men med hänsyn till att hantverksskolan hade

vuxna elever vore dock en del förändringar beträffande såväl inredning som inventarier nödvändiga. Härom anföres bland annat följande.

I källarvåningen funnes kök, matsal med serveringsrum, rum för hushållerska, badinrättning, tvättstuga och ekonomilokaler allt i gott skick och av tillräckligt utrymme. Det intill matsalen belägna tjänarinnerummet borde tagas i anspråk som matrum åt rektor och de tre lärarinnorna. Möblerna i barnens matsal, som vore avsedda för 8—12-åringar, kunde ej användas för den nya skolans räkning. Ej heller kunde de överflyttas till Tomteboda, då de vore otillräckliga för det stora antalet elever där och dessutom tämligen bristfälliga efter 35-årigt bruk. Därför behövde nya bord och stolar till de ifrågavarande rummen anskaffas.

Bottenvåningen komme att inrymma en lärosal för den bokliga undervisningen, en samlingssal, tre arbets-salar, en gymnastiksal på samma gång dagrum, två mindre materialrum (ett för undervisningsmateriel och ett för arbetsmaterialier och linneförråd), en lärarinnebostad, en vaktmästarbostad samt rum för en tjänarinna. Inom samtliga dessa lokaler bleve utrymmet avsevärt större, än vad skolan för närvarande disponerade. På dess nuvarande plats funnes ej tillgång till gymnastiksal, och arbetsrummen, som vore vanliga bostadsrum, vore alltför trånga. Här däremot kunde man er-hålla ej blott stora utan även ljusa, luftiga och välbelägna lokaler.

Till samlingssalen och skolsalen erfordrades vissa inventarier. Rummet för arbetsmaterialier och linneförråd behövde förses med hyllinredning. Ett mindre kök, som förut varit avsett för en lärarinnas behov, inreddes till tjänarinnerum.

Våningen en trappa upp. Genom att uppdelas de nuvarande sovsalarna i mindre rum, erhöles bostadsrum med plats för två, tre eller fyra elever i varje rum. Särskilda tvättrum funnes redan anordnade, varför rummen ej behövde förses med tvättanordningar. Till rummen behövdes utrustning bestående av sängar, sängkläder, byråar, bord och stolar. Inventarierna i Uppsalaskolan vore nämligen inköpta med stiftelsens medel, varför de ej kunde överföras till den nya skolan. De sängar med utrustning, som nu funnes, och som vore avsedda för barn, vore för små och borde därför användas å den nya avdelningen vid Tomteboda.

Den nuvarande rektorsbostaden, som utgjordes av fem rum, kök och rum för hembiträde, borde uppdelas på det sättet, att rektorn erhöle tre rum och en lärarinna de båda andra rummen. Eftersom tillgång till spisning kunde beredas lärarkåren på samma sätt som vid institutet å Tomteboda, behövde man ej tänka på fullständiga bostadslägenheter.

I vindsvåningen erfordrades vissa närmare angivna inrednings- och ut-rustningsarbeten.

Det nuvarande värmesystemet med lågtrycksånga, som varit i bruk över 35 år, företedde så stora bristfälligheter av skilda slag, att det under alla förhållanden måste omläggas. I samband med ovan nämnda erforderliga förändringar måste därför en ny värmeanläggning jämte varmvattenberedare komma till stånd.

Engångskostnader för överflyttning av hantverksskolan. Kostnaderna för nu nämnda inredningsarbeten, ny värmeledning och inventarier uppginge till följande belopp:

Byggnadsarbeten	kronor	11,200
Ny värmeledning	»	22,000
Ny varmvattenberedare	»	3,000

Komplettering av vatten- och avloppsledningar jämte armatur	kronor	900	
Komplettering av elektriska ledningar	»	400	
Oförutsedda utgifter, arvoden m. m.	»	4,500	42,000
Möbler, järnsängar och möbeltyger	»	7,213	
Diverse utrustningspersedlar enligt specifikation	»	7,220	
Oförutsedda utgifter, ritningsarvoden m. m.	»	567	15,000
Summa engångsutgifter kronor			57,000

Det erforderliga engångsanslaget av 57,000 kronor vore onekligen ett avsevärt belopp men härvid vore att märka, att de egentliga utgifterna ej kunde beräknas till mer än 32,000 kronor, ty såsom förut framhållits måste det nuvarande värmesystemet omläggas, vare sig lokalerna fortfarande skulle användas till en förskola för blinda eller utnyttjas för andra ändamål.

De fördelar, som stode att vinna genom förslagens genomförande, kunde sammanfattas sålunda:

1. Blindundervisningen bleve genom denna åtgärd fullständigt ordnad.
2. Genom att övertaga förskolan i Växjö hade skolan tillförsäkrat sig goda och välbelägna lokaler för framtiden.
3. Skolan erhöle avsevärt bättre och rymligare lokaler än vad nu vore fallet och kunde sålunda bättre tillgodose de blinda kvinnornas yrkesutbildning.
4. En statligt ordnad hantverksskola kunde och borde bli en centralpunkt för främjande av de blinda kvinnornas utkomstmöjligheter.
5. Samma bestämmelser beträffande avlöningar, lärarkompetens m. m., som gällde för andra blindskolor, komme även att gälla för denna skola.

Tiden för statens övertagande av hantverksskolan. Som förut föreslagits, borde förskolan i Växjö nedläggas med utgången av budgetåret 1934/1935. De erforderliga ombyggnaderna kunde verkställas sommaren 1935, och lokalerna sålunda vara färdiga att tagas i bruk för hantverksskolans räkning den 1 september samma år. Budgetåret 1934/1935 skulle enligt ovanstående vara det sista, för vilket anslag borde utgå till Svenska diakonissällskapet. Den nya hantverksskolan skulle alltså träda i verksamhet den 1 juli 1935.

Inspektörens för blindundervisningen förslag innebär sålunda

att förskolan för blinda nedlägges från och med den 1 juli 1935, varvid skolans dåvarande elever överflyttas till förskolan för blinda å Tomtebodas, att för budgetåret 1934/1935 ett anslag av 221,650 kronor beviljas för utvidgning av Tomtebodas-institutet i enlighet med av arkitekten Th. Kellgren på uppdrag av byggnadsstyrelsen uppgjort förslag,

att från och med den 1 juli 1935 fastställas ny stat för institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas i enlighet med av den sakkunnige framlagt förslag,

att från och med den 1 juli 1935 upprättas en hantverksskola i Växjö för blinda kvinnor

samt att till vissa härför erforderliga ändringsarbeten och inventarier för budgetåret 1934/1935 beviljas anslag å tillhoppa 57,000 kronor.

Över de av Ek framlagda förslagen hava yttranden till skolöverstyrelsen avgivits beträffande förskolan av direktionen för institutet och förskolan för blindade å Tomtebodas och styrelsen för förskolan för blindade i Växjö samt över förslaget angående upprättande av en hantverksskola för blindade kvinnor av styrelsen för Svenska diakoniss-sällskapet, som utgör styrelse för hantverksskolan för blindade kvinnor i Uppsala.

Direktionen för institutet och förskolan för blindade å Tomteboda biträder förslaget om hela förskolans förläggande till Tomteboda och den därav betingade ombyggnaden av det hus därstädes, i vilket förskolan är inrymd.

Styrelsen för förskolan för blindade i Växjö förordar i främsta rummet ett av den från och med innevarande läsår vid skolan fungerande rektorn Eva Hoffsten framlagt förslag, enligt vilket den utvidgade förskolan skulle förläggas till Växjö och förskolan vid Tomteboda helt nedläggas. Såsom skäl härför framhåller styrelsen i huvudsak följande:

Sedan den 1 januari 1933 funnes en ögonspecialist i Växjö, vilken även utövade vård av ögonsjuka på lasarettet. Enligt styrelsens åsikt kunde det i en skolstad som Växjö icke behöva befaras några svårigheter att erhålla speciallärare för den undervisning, som krävdes utöver den, vilken de utbildade blindlärarna kunde giva. Efter södra stambanans elektrifiering hade restiden emellan Stockholm och Växjö förkortats betydligt, och skillnaden mellan att resa från de nordligare delarna av riket till Växjö och till Stockholm torde framträda mindre. Skolans läge måste överhuvud betecknas såsom det bästa möjliga för en anstalt för blindade.

Av en vid styrelsens yttrande fogad promemoria, som upprättats av skolans rektor, framginge att lönestaten, inklusive ålderstillägg, tillfällig löneförbättring samt dyrtidstillägg, för förskolan, förlagd till Tomteboda, uppginge till 34,487 kronor och för förskolan, förlagd till Växjö, till 38,054 kronor, alternativt 36,720 kronor. Staten för förskolan, förlagd till Växjö skulle sluta på en totalsumma av 52,500 kronor, varav i elevavgifter 20,000 kronor. Kostnaderna för genom förflyttningen erforderliga ändringsarbeten vid skolan i Växjö beräknades approximativt till 40,000 kronor.

För den händelse, att avgörande skäl talade för en indragning av förskolan i Växjö, framhölle emellertid styrelsen, att mycket goda förutsättningar funnes att i de därigenom ledigblivna lokalerna inrymma en hantverksskola för blindade kvinnor.

Styrelsen för Svenska diakoniss-sällskapet, som visserligen säger sig icke kunnat finna annat än att den nuvarande anordningen varit för alla parter synnerligen gynnsam, har dock icke ansett sig kunna motsätta sig den föreslagna förflyttningen, för vilken onekligen åtskilliga beaktansvärda skäl talade. Styrelsen framhåller emellertid, att den icke kunde åtaga sig något ansvar för den framtida försörjningen av de lärarinnor, som vore anställda vid hantverksskolan. Det vore därför synnerligen önskvärt, att dessa lärarinnor, i den mån det låte sig göra, komme i åtanke vid besättandet av lärarinneplatserna vid den nya hantverksskolan i Växjö.

Slutligen har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse till skolöverstyrelsen den 30 november 1933 meddelat, att styrelsen icke hade något att i huvudsak erinra

mot de av arkitekten Th. Kellgren utarbetade förslagen till om- och påbyggnad av förskolan för blinda å Tomtebodas samt till ombyggnad av förskolan för blinda i Växjö till hantverksskola för blinda kvinnor. Styrelsen framhölle dock, att en av styrelsens arbetschef på platsen verkställd besiktning av förskolan för blinda i Växjö givit vid handen, att arbetena beträffande denna skola torde behöva göras något mera omfattande än vad det upprättade förslaget avsåge, varför de beräknade kostnaderna för byggnadsarbetena inom denna skola torde böra höjas till 46,500 kronor. I övrigt föranledde de beräknade kostnaderna icke någon erinran.

Skolöverstyrelsen har i ovannämnda skrivelse för egen del anfört i huvudsak följande:

Från överstyrelsens sida mötte icke några betänkligheter att sammanföra de blinda barn, vilka skulle undervisas i förskola, till en enda läroanstalt. Förhållandena gjorde det också lämpligt att just nu indraga den ena av de i verksamhet varande förskolorna, i det att flera befattningar vid dessa skolor på grund av innehavarnas avgång bleve lediga under åren 1933 och 1934. I verkligheten hade också avvecklingen av förskolan i Växjö redan påbörjats genom att samtliga nybörjare bland de blinda förskolebarnen detta läsår hänvisats till Tomteboda.

Överstyrelsen berör det av styrelsen för förskolan i Växjö framförda förslaget om nedläggande av förskolan vid Tomteboda. Lärokursen vid förskola vore beräknad till fyra år, varefter lärjunge överginge till institutet för blinda å Tomteboda, där lärokursen vore beräknad till sex år. Det låge i sakens natur, att en intim samverkan mellan förskolan och institutet vore en oeftergivlig förutsättning för ett tillfredsställande resultat av blindundervisningen och att denna samverkan i hög grad underlättades, om skolorna vore förlagda till samma plats och stode under samma direkta ledning. Därigenom kunde personalen bättre utnyttjas. Utbildningen av blindlärare, som måste anknytas till såväl förskolan som institutet, skulle avsevärt försvåras, om läroanstalterna vore förlagda till olika platser. Om endast en förskola anordnades för blinda barn från rikets olika delar, borde denna icke utan tvingande skäl förläggas så långt söderut som till Växjö. Genom förbättrade kommunikationer förkortades visserligen restiden mellan en del orter avsevärt, men alltid komme det att för en resa från mellersta och övre Norrland krävas ungefär en dags längre restid till Växjö än till Tomteboda vid Stockholm. Härtill komme, att det skulle vara ägnat att betydligt underlätta och förbilliga anordnandet av de blinda barnens resor under vårdares ledning till och från skolan, om samtliga barn finge föras till samma skola i stället för att de mindre barnen skulle föras till Växjö och de något större till Tomteboda.

Om skolan förlades till Växjö, skulle det säkerligen omedelbart visa sig, att de utrymmen, som kunnat utvinnas inom den nuvarande fastighetens ram, vore alldeles otillräckliga, varför en svårlöst byggnadsfråga skulle uppstå. Icke heller vågade överstyrelsen för sin del vitsorda de i promemorian gjorda beräkningarna angående de årliga driftkostnaderna för en utvidgad förskola i Växjö, detta bland annat därför, att, förutom en lärarinna, ingen utökning av den personal, som hittills befunnits erforderlig vid anstalten, föreslagits, ehuru antalet lärjungar skulle ökas från omkring 25 till 50—60. Överstyrelsen hyste den bestämda uppfattningen, att det

här liksom ofta eljest i liknande fall föreläge större möjlighet att begränsa antalet befattningshavare och att i övrigt genomföra besparingar, om verksamheten förlades till en större anstalt, än om den fördelades på två mindre, i detta fall institutet för blinda vid Tomtebodas och förskolan för blinda i Växjö.

Överstyrelsen funne således, att såväl pedagogiska som ekonomiska skäl med styrka talade för att den för hela riket avsedda förskolan för blinda förlades till Tomteboda och icke till Växjö. Beträffande genomförandet av omorganisationen anslöte sig överstyrelsen i allt väsentligt till rektor Eks utredning.

Sammanläggningen av förskolorna skulle således medföra *dels* en engångsutgift på omkring 221,650 kronor *dels ock* från och med budgetåret 1935/1936 en minskning av statens årliga utgifter för blindundervisningen på omkring 22,000 kronor, varjämte förskolans fastighet i Växjö bleve ledig för andra ändamål.

Enligt överstyrelsens mening vore behovet av en hantverksskola för blinda kvinnor oomtvistligt. Att staten borde åtaga sig att sörja för de blindas kvinnornas yrkesutbildning liksom tidigare skett beträffande männens utbildning, ansåge överstyrelsen vara riktigt. I samband med nedläggandet av förskolan för blinda i Växjö yppade sig ett synnerligen gynnsamt tillfälle för staten att helt övertaga den här ifrågavarande undervisningen och därmed på ett fullt tillfredsställande sätt ordna denna fråga. Ålades eleverna i enlighet med rektor Eks förslag att — i överensstämmelse med vad som tillämpats vid hantverksskolan i Uppsala liksom också, på sätt i utredningen närmare angäves, vid hantverksskolan i Kristinehamn vad angående icke längre skolpliktiga elever — erlægga en årlig avgift om 250 kronor, bleve kostnaderna för den föreslagna hantverksskolan icke särdeles betydande. Det årliga statsanslaget skulle enligt de verkställda beräkningarna kunna begränsas till 27,700 kronor, innebärande en kostnadsökning av 2,700 kronor. Härvid hade hänsyn dock icke tagits till eventuell löneförbättring, ålderstillägg och dyrtidstillägg åt lärarpersonalen (rektor och tre lärarinnor).

Emellertid bleve vissa engångskostnader, 61,500 kronor, ofrånkomliga även här. Till icke ringa del vore dock dessa att betrakta såsom utgifter för reparation av fastigheten i Växjö och nödvändiga, oavsett vartill huset skulle användas.

Med anledning av styrelsens för hantverksskolan i Uppsala uttalande rörande de vid skolan anställda lärarinnornas ställning ville överstyrelsen framhålla, att den för sin del funne det naturligt, att, om staten upprättade en hantverksskola för blinda kvinnor och skolan i Uppsala därmed nedlades, lärarinnorna vid sistnämnda skola bereddes anställning vid statskolan i den mån så lämpligen kunde ske. Överstyrelsen hade för avsikt att närmare ingå på denna fråga i samband med framläggande av de mera detaljerade förslag rörande organiserandet av hantverksskolan i Växjö, vilka borde underställas 1935 års riksdag, om riksdagen 1934 beslutade skolans upprättande.

Enligt den förebragta utredningen och de därtill knutna förslagen skulle ombyggnaden av fastigheten vid Tomteboda utföras under budgetåret 1934/1935 och byggnadsarbetena i Växjö förberedas under nämnda budgetår, så att de kunde påbörjas omedelbart efter vårterminens slut i början av juni månad 1935 och fullbordas i augusti samma år. För att detta skulle bli

möjligt, måste ärendet föreläggas 1934 års riksdag; dock icke förslag till stater för den utvidgade förskolan å Tomtebodas eller för hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1934 års riksdag besluta *att* med utgången av juni månad 1935 nedlägga förskolan för blinda i Växjö; *att* från och med höstterminen 1935 upprätta en hantverksskola för blinda kvinnor att förläggas till de genom nedläggandet av sagda förskola ledigblivna lokalerna i Växjö; *att* bevilja *dels* för ombyggnad av förskolans å Tomtebodas fastighet i huvudsaklig överensstämmelse med arkitekten Th. Kellgren upprättade ritningar ett anslag å 205,900 kronor *dels ock* för anskaffande av inventarier till samma skola ett anslag å 15,750 kronor; *samt att* bevilja *dels* till reparation och ändringar av den för hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor avsedda fastigheten ett belopp av 46,500 kronor *dels ock* till anskaffande av inventarier för samma hantverksskola ett belopp av 15,000 kronor.

En förflyttning av förskolan för blinda i Växjö till förskolan vid institutet å Tomtebodas medför enligt utredningen en engångsutgift av 221,650 kronor samt från och med budgetåret 1935/1936 en minskning av statens årliga utgifter för blindundervisningen av omkring 22,000 kronor. Då av utredningen att döma några olägenheter ej skulle vållas av en sådan förflyttning utan fastmer obestriddliga fördelar och då enligt min mening några hållbara skäl ej anförts för det motsatta alternativet — förflyttning av förskolan å Tomtebodas till Växjö — anser jag mig böra tillstyrka förstnämnda alternativ. Kungl. Maj:t torde därför nu böra föreslå riksdagen att besluta att med utgången av juni månad 1935 nedlägga förskolan för blinda i Växjö. För budgetåret 1934/1935 torde vidare böra anvisas för ombyggnad och inredning m. m. av Tomtebodas-institutet erforderligt anslag. Jag har inte funnit något att erinra mot de härför beräknade kostnaderna, 221,650 kronor, i vilket belopp är inräknat utgifter för inventarier med 15,750 kronor.

Genom nu ifrågasatta åtgärder öppnas möjligheter att ordna frågan om statens övertagande av hantverksundervisningen för blinda kvinnor. En lösning av denna fråga i överensstämmelse med den sakkunniges av skolöverstyrelsen med flera förordade förslag synes mig både ändamålsenlig och naturlig. Den härav föranledda årliga kostnadsökningen — omkring 2,700 kronor förutom löneförbättring, ålderstillägg och dyrtidstillägg åt rektor och tre lärarinnor — är relativt obetydlig om hänsyn tages till de med förslaget förenade fördelarna. Engångsutgiften 61,500 kronor, i vilket belopp ingå utgifter för inventarier med 15,000 kronor, torde heller icke vara ägnad att ingiva betänkligheter. Riksdagens medgivande torde därför böra inhämtas till upprättande av en hantverksskola för blinda kvinnor från och med höstterminen 1935 i de lokaler, som kunna disponeras genom nedläggandet av förskolan för blinda i Växjö. De för reparationer och ändringar m. m. av

Växjö-skolans lokaler beräknade kostnaderna, som böra täckas genom anslag för budgetåret 1934/1935, hava icke givit mig anledning till erinran.

De för budgetåret 1934/1935 erforderliga anslagen torde böra uppföras bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förlag till statsverket».

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

ej mindre besluta

dels att med utgången av juni 1935 nedlägga förskolan för blinda i Växjö;

dels ock att från och med höstterminen 1935 upprätta en hantverksskola för blinda kvinnor, vilken skall förläggas till de genom nedläggandet av förskolan för blinda i Växjö ledigblivna lokalerna;

än även för budgetåret 1934/1935 bevilja

dels till ombyggnad av förskolans å Tomteboda fastighet i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren upprättade ritningar och kostnadsförslag samt till inredning m. m. ett reservationsanslag av . . . kronor 221,650;

dels ock till reparations- och ändringsarbeten å den för hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor avsedda fastigheten likaledes i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren upprättade ritningar och kostnadsförslag samt till inredning m. m. ett reservationsanslag av kronor 61,500.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

I. A. Hedenlund.